

شفافیت

گفتارهایی از حضرت آیت الله سید علی خامنه ای

مؤسسه مردم نهاد توسعه فراگیر شفافیت

منشور شفافیت

گفتارهایی از حضرت آیت الله سیدعلی خامنه ای

مؤسسه مردم نهاد توسعه فراگیر شفافیت

مهر ۱۴۰۰

نشانی: تهران - خیابان گاندی - خیابان نوزدهم - پلاک ۱۳ - واحد ۲

تلفن: ۰۲۱۸۸۸۷۴۳۱۹

www.idpf.ir

فهرست مطالب

۱.....	پیشگفتار
۳.....	درآمدی بر راهبرد تحقق حکمرانی خوب و هوشمند
۵.....	اشاره
۶.....	معنای شفافیت
۹.....	شفافیت در اقتصاد
۱۲.....	شفافیت در سیاست
۱۳.....	شفافیت در ارتباط با مردم
۱۴.....	منابع

پیشگفتار

در راستای تحول نحوه حکمرانی در عصر دیجیتال، بازنگری و اصلاح قوانین مرتبط با انتشار داده و اطلاعات و تولید ابزار مناسب و مطمئن برای استفاده از نتایج پردازش کلان داده‌ها، راهکار اساسی در مقابله با فساد و پیشبرد اهداف کشور است؛ موسسه مردم‌نهاد توسعه فراگیر شفافیت با همین هدف تاسیس شده و تلاش می‌نماید با استعانت از احدیت متعال و بهره‌گیری از توانمندی و تخصص فرزندان ایران اسلامی، راه را برای هرچه شفافتر شدن ساز و کارها و فرایندهای اجرایی در نظام مقدس اسلامی بگشاید.

آنچه در ابتدای این مسیر برای ما اهمیت داشت، شناخت و درک مواضع رهبر حکیم انقلاب اسلامی در موضوع شفافیت است که چون چراغ راهی، راه مان را روشن ساخته تا بیراهه از راه جدا، مسیر هموارتر و قله نزدیکتر شود.

در این جزوه که توسط معاونت ارتباطات و رسانه موسسه مردم‌نهاد توسعه فراگیر شفافیت تهیه شده، مجموعه مواضع حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای، رهبر معظم

انقلاب اسلامی در موضوع شفافیت گرد هم آمده تا با مطالعه آن از سوی فعالین عرصه حکمرانی داده و شفافیت، معیارهای لازم برای تحقق این هدف تبیین گردد تا به فضل الهی گامهای بلندتری برای بهبود شرایط حکمرانی در نظام مقدس جمهوری اسلامی طی شوند.

صمد صمدیانی

رئیس هیئت مدیره

درآمدی بر راهبرد تحقق حکمرانی خوب و هوشمند

در عصر حاضر با شکل‌گیری یک انقلاب صنعتی دیگر و ظهور سیستم‌های فیزیکی-سایبری و رشد تصاعدی فناوری‌های دیجیتال، دیگر اداره یک کشور و حکمرانی خوب و هوشمند آن، بدون در نظر گرفتن ابزار و فناوری‌های دیجیتال و داده‌هایی که با حجم و سرعت بسیار بالا در حال تولید و انتشارند از یک سو و همچنین بدون استفاده از مشارکت حداکثری و داده‌محور مردم در تصمیم‌گیری‌ها و نظارت و ارزیابی عملکرد مسئولین از سوی دیگر، غیرممکن است. به عبارت دیگر امر حکمرانی دیجیتال که مبتنی بر فناوری‌های دیجیتال و پردازش داده‌هاست دیگر یک انتخاب نیست بلکه یک ضرورت است. حاکمیت باید بداند که داده و اطلاعات یک دارایی استراتژیک است که اگر از فرصت‌های به‌وجودآمده توسط آن استفاده نشود تبدیل به تهدیدی برای یک کشور در تمام ابعاد فرهنگی، اقتصادی، علمی و سیاسی خواهد شد.

بر همین اساس، یک: قانونگذاری چابک در عرصه دیجیتال و انتشار حداکثری داده و اطلاعات، دو: مانع زدایی و سرعت عمل در اجرای قوانین و آیین‌نامه‌های مرتبط با حکمرانی داده و دیجیتال، سه: نهادینه کردن مشارکت بی‌واسطه مردم در تصمیم‌گیری‌ها و همچنین نظارت و ارزیابی عملکرد مسئولین توسط ایشان با ایجاد دسترسی آزاد و آسان مردم به داده‌ها و اطلاعات و چهار: بهره‌گیری از ابزار و پلتفرم‌های پیشرفته داده‌کاوی و هوش مصنوعی، راهبرد اساسی در تحقق حکمرانی خوب و هوشمند است.

مهدی کرمی
نائب رئیس موسسه

اشاره

کلید واژه "شفافیت" از واژه های پرتواتر و پر تکرار در گفتارهای حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای است که از ابتدای تصدی ولایت امر مسلمانان جهان و رهبری نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران، بارها و بارها از سوی معظم له مورد تاکید قرار داشته است تا آنجا که در مهرماه ۱۳۹۷ در ابتدای جلسه‌ی درس خارج فقه، پس از قرائت فرازی از نامه‌ی حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) خطاب به مسئولان و فرماندهان نظامی، اهتمام به شفافیت را به مثابه دستورالعملی برای همه‌ی مدیران نظام اسلامی دانستند: «أَلَا وَ إِنَّ لَكُمْ عِنْدِي أَنْ لَا أَحْتَجِبَنَّ دُونَكُمْ سِرّاً إِلَّا فِي حَرْبٍ»، «بدانید حق شما بر من است که چیزی را از شما جز اسرار جنگ پنهان ندارم». در آستانه سومین سالگرد از بیان این توصیه راهبردی حضرت آیت الله خامنه‌ای خطاب به مدیران و مسئولان کشور، با انتشار این جزوه تلاش خواهد شد موضوع شفافیت در بیانات رهبر حکیم انقلاب اسلامی رهگیری و جمع بندی شود.

معاونت ارتباطات و رسانه موسسه

معنای شفافیت

معنای شفافیت این است که «مسئول در جمهوری اسلامی عملکرد خودش را به‌طور واضح در اختیار مردم قرار بدهد.» البته این شفافیت یک معنای غلطی هم از آن برداشت می‌شود به‌طوری که به بهانه‌ی شفافیت، مسائلی را به اشخاص نسبت دهند که هنوز ثابت نشده است، «مجازات مجرم که از طرق قانونی جرم او ثابت شده است، غیر از این است که به گمان، به خیال، به تهمت، یکی را متهم کنیم، بدنام کنیم، توی جامعه دهن به دهن بگردانیم. اینکه نمی‌شود. این فضا، فضای درستی نیست. یا دیگران - خارجیها، بیگانه‌ها، تلویزیونهای مغرض - علیه کسی یا کسانی حرفی بزنند، ادعا کنند که اینها فلان جا خیانت کردند، فلان جا خطا کردند؛ ما هم عین همان را پخش کنیم. این، ظلم است؛ این، مورد قبول نیست. رسانه‌های بیگانه کی دلشان برای ما سوخته است؟ کی خواسته‌اند حقائق در مورد ما روشن بشود، که در این مورد بیایند حقیقت را گفته باشند؟ می‌گویند، حرفهائی می‌زنند، ادعاهائی می‌کنند. نباید گفت اینها شفافیت است. این، شفافیت نیست؛ این، کدر کردن فضا است. شفافیت

معنایش این است که مسئول در جمهوری اسلامی عملکرد خودش را به طور واضح در اختیار مردم قرار بدهد؛ این معنای شفافیت است، باید هم بکنند؛ اما اینکه ما بیائیم این و آن را بدون اینکه اثبات شده باشد، بگیریم زیر بار فشار تهمت و چیزهایی را به آنها نسبت بدهیم که ممکن است در واقع راست باشد، اما تا مادامی که ثابت نشده است، ما حق نداریم آن را بیان کنیم؛ این آن را متهم کند، آن این را متهم کند؛ از رسانه‌ی بیگانه - رسانه‌ی مغرض انگلیس - شاهد برایش بیاوریم، بعد هم یک نفر از آن طرف پیدا بشود و کل نظام را به اموری که شایسته‌ی نظام اسلامی نیست و نظام اسلامی شأنش بسیار بالاتر است از این چیزهایی که بعضی به نظام اسلامی نسبت می‌دهند، متهم بکند، این اشکال بر آنها بیشتر هم وارد است. تهمت زدن به یک شخص گناه است، تهمت زدن به یک نظام اسلامی، به یک مجموعه، گناه بسیار بزرگتری است. پروردگارا! با تقوای خود ما را از این گناهان دور کن...» عمده‌ی این تهمتها و نسبت‌های ناروا، کار رسانه‌های دشمن است، دشمن هیچ‌گاه در پی بازگو کردن حقایق نبوده و اساساً این دشمن است که با شفاف‌سازی مشکل دارد. «دشمنان

ملت از شفاف بودن فضا ناراحتند؛ فضای شفاف را بر نمی‌تابند؛ فضای غبارآلود را می‌خواهند. در فضای غبارآلود است که می‌توانند به مقاصد خودشان نزدیک شوند و به حرکت ملت ایران ضربه بزنند.»

سرچشمه‌ی این دستور شفافیت از اسلام است. کسانی که ادعا می‌کنند ما هرچه حرف خوب است از غربی‌ها یاد گرفته‌ایم، این‌ها قرآن و معارف اسلامی را مطالعه نکرده‌اند. امیرالمؤمنین به فرماندار خود -مالک اشتر- چنین دستور می‌دهد که «هرگاه رعیت گمان ستمی بر تو ببرد آشکارا عذرت را به آنان ارائه کن، و به اظهار عذر، گمان‌های آنان را از خود بگردان.» این دستور عام و فراگیر است که حضرت در جایی دیگر قیدی برای آن بیان می‌کنند و در نامه به امیران سپاه خود می‌گویند که «حق شما بر من این است که امری را از شما پنهان ندارم مگر مواردی که مربوط به اسرار جنگ است.» اگر مسائل نظامی در ملاً عام گفته شود، دشمن نیز از آن مطلع می‌شود و در آن صورت بر ضد اسلام استفاده خواهد کرد.

شفافیت در اقتصاد

با توجه به اینکه در مسائل اقتصادی، کشور درگیر یک جنگ اقتصادی است و بدین ترتیب مسئله‌ی اقتصاد، اولویت درجه‌ی یک کشور محسوب می‌شود، «شفافیت» نقش بی‌بدیلی ایفا می‌کند. یکی از مراحل این است که فضای اقتصاد کشور برای حضور مردم شفاف باشد. در واقع مسیر اقتصادی کشور اگر بخواهد متکی به دولت باشد، رسیدن به نتایج بسیار زمان‌بر خواهد بود. سیاست‌های اصل ۴۴ برای استفاده از همین کمک مردمی تدوین شد که لازمه‌ی آن، تهیه‌ی سازوکار مشخص و شفاف برای استفاده از ابتکار و فکر و نیروی مردم خواهد بود. مسئله‌ی شفافیت اقتصاد کشور در سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی، سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و سیاست‌های کلی برنامه‌ی ششم توسعه نیز آمده است. مسئله‌ی حمایت از تولید و سرمایه‌گذار یکی از مؤلفه‌هایی است که راه‌حل مشکلات اقتصادی کشور است. در همین راستا «ثبات و شفافیت و انسجام سیاست‌ها و مقررات اقتصادی» باید رعایت شود؛ «مقررات

را بایستی شفاف کرد که جای توجیه و تبدیل و تعبیر و تأویل نباشد. راه‌های تقلب بسته بشود، جلوی کسانی که اهل سوءاستفاده از ظواهر قوانین هستند، گرفته شود.»

روی دیگر فعالیت اقتصادی، جلوگیری از مفاسد اقتصادی است. اگر اطلاعات اقتصادی کشور شفاف باشد، فرصت سوءاستفاده‌ها بسته خواهد شد. «اگر چنانچه وضع اجتماع، وضع اقتصادی کشور مثل یک خانه‌ی بی در و دروازه‌ای بود که هر که خواست آمد، هر جور خواست عمل کرد، هر چه خواست برد، خورد، خب معلوم است، انسان نجیب شایسته‌ی متینی که می‌خواهد از راه حلال ارتزاق کند، طبعاً جلو نمی‌آید.

شفاف‌سازی، شرط اصلی این فسادستیزی است؛ باید شفاف‌سازی بشود.» «بایستی فعالان بخش خصوصی بدانند فرصت‌های سرمایه‌گذاری کجاهاست، کدام‌هاست؛ همه مطلع باشند، استفاده‌های ویژه‌خوارانه نشود. محصور بودن اطلاعات، محدود بودن اطلاعات به بعضی از افراد، دون بعضی، موجب ویژه‌خواری‌های عجیبی می‌شود که گاهی ثروت‌های بادآورده‌ی یک‌شبه را برای افرادی که سوءاستفاده‌چی هستند، فراهم می‌کند؛ به‌خاطر اینکه اطلاع دارند که بناست فلان کالا بیاید، فلان کالا تولید بشود،

فلان کالا جلوی‌ش گرفته بشود، قیمت فلان کالا بالا برود یا پایین بیاید، یا فلان قانون تصویب بشود. این‌هایی که مطلعند، سوءاستفاده می‌کنند. اطلاعات باید عمومی بشود. باید شفاف‌سازی اطلاعات صورت بگیرد.»

مرحله‌ی بعدی فسادستیزی، شفافیت در برخورد با مفسدان است. «واقعاً با فساد مبارزه بشود... ما باید برخورد کنیم بعد برخورد را به مردم بگوییم، یک نفر فاسد را پیدا کنیم یا یک گروه فاسد را پیدا کنیم، برخورد قانونی قوی رضایت‌بخش بکنیم، بعد همین را به اطلاع مردم برسانیم، بگوییم این کار اتفاق افتاد؛ این خوب است.»

شفافیت در سیاست

بیان شفاف مواضع سیاسی مهم‌ترین رویکردی است که انقلاب اسلامی بدان عامل است و مسئولان باید مواضع انقلاب را شفاف بگویند. امام خمینی (رحمه‌الله) در حرکت خود با هیچ‌کس رودر بایستی نداشت و صریح و شفاف موضع خود را اعلام می‌کرد. «اصول انقلاب، مبانی انقلاب، ارزش‌های انقلاب، به‌شکل صریح و شفاف مورد تکیه باید قرار بگیرد. همچنان‌که امام بزرگوار این‌جور بود؛ امام از اول شروع نهضت، همه‌ی حرف خود را صریح، بدون ابهام بیان کرد.» «در مقابل مخالفان، در مقابل دوستان، در مقابل دشمنان، مواضع جمهوری اسلامی باید مواضع شفاف باشد.» نه‌تنها در بیان مواضع باید شفاف بود بلکه در مواردی که باعث پدیداری شک و شبهه می‌شود باید در مرزبندی با دشمنان دین و انقلاب نیز شفاف بود. «اسلام می‌گوید با دشمنان متعرض بایستی با قدرت برخورد کرد؛ باید مرزبندی روشن و شفاف با آن‌ها به وجود آورد.» «اگر کسی مرزبندی شفاف نمی‌کند، قدر خودش را کاهش می‌دهد؛ اگر گرایش پیدا می‌کند، از دایره خارج می‌شود.»

شفافیت در ارتباط با مردم

اگر در اموری که به زندگی مردم مربوط می‌شود شفافیت از سوی دولتمردان صورت پذیرد، جلوی بسیاری از بدگمانی‌ها و اختلاف‌ها را خواهد گرفت. شفافیت، اعتماد مردم به حکومت را افزایش می‌دهد. در این رویکرد مردم جدا از حکومت نیستند؛ همه‌چیز با آن‌ها در میان گذاشته خواهد شد؛ «هم به مردم اطلاع‌رسانی کنید، خبر دهید و پیشرفت‌ها را بگویید؛ هم اگر واقعاً موانعی وجود دارد، آن‌ها را هم شفاف با مردم در میان بگذارید.» مردم باید بدانند مشکلات کشور چیست که در این صورت بتوانند در حل مشکلات به دولت کمک کنند؛ «با مردم حرف بزنید، مسائل را به مردم بگویید، بگویید که دشمن می‌خواهد از رخنه‌ی اقتصادی استفاده کند، بگویید البته ما مشکلات اقتصادی‌ای داریم، دشمن می‌خواهد از این استفاده کند، ما نخواهیم گذاشت و به کمک شما احتیاج داریم.»

منابع

- خطبه‌های نماز عید سعید فطر ۲۹/۰۶/۱۳۸۸
- بیانات در ابتدای جلسه‌ی درس خارج فقه ۳۰/۰۷/۱۳۹۷
- نهج البلاغه، نامه ۵۳
- بیانات در دیدار فرماندهان و کارکنان نیروی هوایی ارتش ۱۹/۱۱/۱۳۹۲
- بیانات در دیدار مردم بوشهر ۰۵/۰۴/۱۳۸۹
- بیانات در دیدار اعضای بسیجی هیأت علمی دانشگاه‌ها ۰۲/۰۴/۱۳۸۹
- بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیأت دولت ۰۴/۰۶/۱۳۸۱
- بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت ۲۴/۰۴/۱۳۹۷
- بیانات در اجتماع بزرگ مردم کرمانشاه ۲۰/۰۷/۱۳۹۰
- سیاست‌های کلی «امنیت اقتصادی» ۲۰/۱۲/۱۳۷۹
- سیاست‌های کلی «اقتصاد مقاومتی» ۲۹/۱۱/۱۳۹۲
- سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه ۰۹/۰۴/۱۳۹۴
- بیانات در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ۲۹/۰۳/۱۳۸۵
- بیانات در دیدار مسئولان اقتصادی و دست‌اندرکاران اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی ۳۰/۱۱/۱۳۸۵
- بیانات در جلسه تبیین سیاست‌های اقتصاد مقاومتی ۲۰/۱۲/۱۳۹۲
- بیانات در دیدار فعالان بخش‌های اقتصادی کشور ۲۶/۰۵/۱۳۹۰
- بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت ۲۴/۰۴/۱۳۹۷